

Suomen Kalastusyhdistys. V.

Helsingin yliopisto
Lämpöopin osasto
Helsingin Yliopiston
LIMNOLOGIAN LAITTE
KIRJASTO

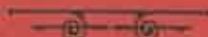
INSTITUTUM
LIMNOLOGICUM

Lohikalastus pitkälläsiimalla

Kirjoittanut

Andreas Olterström

Kalastuskaartinjohtaja Oulussa

Helsinki 1907

Helsingin Sentraalikirjapaino

LOHENPYYNTEI KOUKULLA BORNHOLMAN LUONA.

Kirjoittanut Bornholman kalaskaitsija, kandidaatti
Andreas Otterström.

Kalastustentarkastelijan alkulause. Lohenpyynti pitkäsiimalla, jota kalastustapaa harjoitetaan laajape-
räisesti Itämeren eteläosassa, on meillä miltei tuntema-
ton. Tosin ovat yksityiset henkilöt siellä täällä ran-
nikoillamme kiinnittäneet huomiota tähän kalastusta-
paan ja kokeilleet sillä, ovatpa saaneet verrattain
hyviä tuloksiakin, mutta sanottavammin ei tämä ka-
lastustapa kuitenkaan ole levinnyt. Varsinaiset ka-
lastajat eivät juuri ensinkään pyydystä lohta kou-
kulla eikä pitkäsiimalla merestä. Tähän ei ole niin pal-
jon syynä harrastuksen puute kuin tämän kalastus-
tavan käyttämisessä noudatettavan menettelyn tun-
temattomuus: kalastajat eivät edes tiedä, että lohen
pitkäsiima on laskettava kellumaan veden pinnalle.
Viime vuonna on kalastustentarkastelija saanut useita
kirjeitä eri paikkakunnilla rannikollamme ja saaristos-
samme asuvilta kalastajilta, jotka ovat tiedustelleet
käykö lohenpyynti pitkäsiimalla meikäläisissä vesissä
päinsä ja miten sitä järkiperäisesti harjoitetaan. Maa-
rianhaminassa kesänä 1906 pidetyssä kalastajakou-
koksessa tämä asia niinkään oli keskusteltavana.
Kalastustentarkastelijalla oli silloin tilaisuutta ilmoittaa
kalastajille aikovansa kesällä 1907 niillä paikkakunnilla,
missä asianharrastusta oli olemassa, toimittaa lohen-
pyyntikokeita pitkäsiimalla ja ryhtyneensä toimiin
hankkiakseen Bornholmasta, missä tuottoisaa lohen-

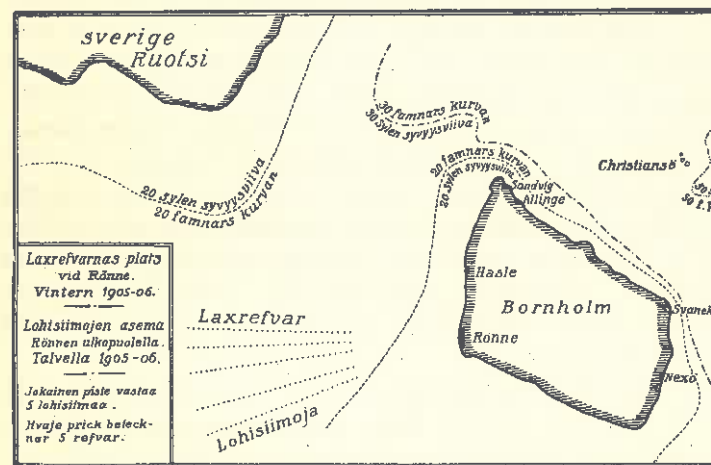
pyyntiä pitkäsiimalla harjoitetaan, selitelmän tämän pyyntitavan käyttämisestä, joka selitelmiä tulisi julkaistavaksi Kalastuslehdessä. Lupaama selitelmiä merilohen pyynnistä pitkäsiimalla julkaistaan nyt tässä. Kalastuslehden on onnistunut saada tämä selitelmiä ammattimieheltä, Bornholman kalastuskaitisjalta, kandidaatti Andreas Otterströmiltä, joka on hyväntahtoisesti antanut kynänsä Kalastuslehden palvelukseen. Olemme vakuutetut siitä, että jokainen käytännöllinen kalastaja, jolla on kandidaatti Otterströmin selitelmiä ohjeenaan, voi sekä valmistaa kalastuksessa tarpeelliset pyydykset että toimittaa kalastuskokeita. Bornholmasta hankittu täydellinen mallipitkäsiima lohenpyyntiä varten on sitä paitsi aina nähtävänä kalastusmuseossa Helsingissä Helenankadun 5:ssä. Eihän ole sanottu, että pyynti on paikalla onnistuva. »Ei kukaan seppo syntyessään», sanoo sananlasku; ei heti löydä kalastukselle sopivia paikkoja, ja sopivin kalastusaikahan on meillä vielä tuntematon. Kalastushöyrylaivalla toimitettujen lohenpyyntikokeitten tulokset julkaistaan Suomen kalastuslehdessä.

* * *

Muutamana varhaisena talviaamuna, kun yön pimeys juuri oli väistymässä, astuin Rönnerin satamaan lähteäkseni jollakin kannellisella kalastusveneellä lohisiimoja kokemaan. Jotkut alukset olivat jo lähteneet ja joudutin sentähden askeleitani jotten tulisi liian myöhään. Satamaan saapuessani tapasin kolme kalastajaa, jotka juuri olivat levittämässä silliverkkojaan kuivamaan. Heillä oli ollut verkot laskettuina sataman läheisyyteen täkyjen hankkimista varten lohenkoukkuihin, mutta saalis oli ollut mitätön — ainoastaan nelisenkymmentä kalaa. Tämä tosin oli sangen vähän 150 lohenkoukkuun, jotka heillä oli laskettuina — mutta

onhan vähänkin parempi kuin ei mitään. Kalastajat astuivat alukseensa ja nostivat purjeet. Pyysin saada seurata mukana ja pian pistäysi vene ulos satamasta vaalenevaan aamuilmaan.

Vene, jossa seurasin mukana, oli sitä tavallista mallia, jota Bornholman kalastajat käyttävät lohia pyytäessään talvella (katso kuvaa). Nämä veneet kantavat noin 8—10 tonnia. Niiden pituus on noin

30—36 jalkaa (noin 10—13 metriä). Ne ovat kannellisia, kajuutta peränpuolella, tila pyydyksiä ja saalista varten keskellä mastosta peräänpäin ja tila purjeita ja köysiä varten maston keulapuolella. Kaikissa niissä on sangen korkea kaide, noin kynnärä (60 sm). Taklaus käsittää ainoastaan yhden maston, suurpurjeen kahvelineen, mutta puomitta, latvapurjeen, okan ja liivarin, joka on pantaissa irroitettavaan liivaripuomiin. Alukset ovat hyviä meri-veneitä ja tähän ominaisuuteen onkin kiinnitetty suurinta huomiota niiden rakenteessa. Ollen muodoltaan lyhyitä ja leveitä kääntyvät ne erittäin hyvin ja tottelevat perästä ripeästi ja varmasti, mikä on sangen tärkeää lohenpyydysten koennassa.

Tutustuessani tilapäiseen asuntooni ja keskustellessani näistä ominaisuuksista kalastajain kanssa olimme joutuneet kappaleen matkaa merelle. Noin 2 penikulman (8 neljänneksen) päästä maasta olivat ensimmäiset siimat, ja muut seurasivat sitten taajaan perätysten noin 160 metrin päässä toisistaan. Kun siimoja oli kaikkiaan 150, oli uloin niinmuodoin 5 penikulman päästä Bornholman rannikosta, Rönnen ja Ystadin keskivälillä.

Lohisiimoja aletaan laskea vuoden lopulla, eritinkin kun hyvä tuuli puhaltaa ja on kirkas päivä, niin että on helppo pitää silmällä maamerkkejä. Jokainen vene noudattaa määrättyä kompassisuuntaansa, niin että siimat leviävät viuhkan muotoisesti mereen. Niiden paikan Rönnen luona talvella 1905—1906 näkee vieressä olevassa kartasta. Rönnen tienoolla lasketaan kaikki siimat miltei yhtä syvään, nimittäin noin 22—25 sylen syvyyteen. Bornholman itäpuolella ne lasketaan jopa 40—50 sylen veteen.

Jokainen yksityinen siima on kiinnitetty pohjaan kivellä (kuvio 9) ja siitä juoksee siima ilmalla täytettyyn lasipalloon (kuvio 6). Tämä pallo on kiinnitetty niin pitkälle alas siimaan, että se pysyy parin sylen verran veden pinnan alla. Lasikuu-lasta jatkuu siima puupölikkään (kuvio 1), joka kelluu veden pinnalla ja näkyy helposti, syystä että se on maalattu valkeaksi ja punaiseksi. Siima ei ole kiinnitetty suorastaan pölikkään, vaan yhteensidottuun vitsaan (kuvio 2), joka on pistetty pölikän toisessa päässä olevaan reikään. Sitä paitsi on pölikän ja siiman välillä liipotin (kuvio 3), joka estää siimaa sotkeutumasta, kun pölikkä häilyy virran mukana.

Vastikään selitellystä, paksummasta aineesta tehdystä siiman osasta lähtee, vähän matkan päässä pölikästä, 24—36 syltä pitkä varsinainen köysi »länken» (kuvio 11), jota kolme korkkilaudusta

pitää kelluvana vaakasuorassa asennossa veden pinnalla. Nämä laudukset ovat päälaudus (kuvio 12), välilaudus (kuvio 13) ja alilaudus (kuvio 15). Kaikki nämä laudukset ovat yhtä kaukana toisistaan. Noin puolen jalan päässä alilauduksesta on siimassa sitä paitsi aivan pieni laudus, n. s. »apulaudus» (kuvio 14), jonka tarkoituksena on estää tapsia (kuvio 16) koukkuineen (kuvio 18) kiertymästä siiman ympäri. Tapsi on nimittäin kiinnitetty alilauduksen alle. Sen pituus on 2 syltä ja se päättyy teräskoukkuun. Noin 4 tuuman päässä koukun yläpuolella on tapsiin kiinnitetty pieni keilan muotoinen lyijykives (kuvio 17). Koukku kiinnitetään tapsiin koukun alaosan ympäri käärityllä purjelangalla, jota jatkuu ylöspäin tapsia pitkin vielä hiukan lyijykiveksen yläpuolelle. Usein kiinnitetään vielä toinenkin koukku samalla tapaa päälauduksen, jopa välilauduksenkin alle.

Bornholmassa käytettyjen lohisiimain eri osat ovat nykyään seuraavaa kokoa:

Kivi painaa 40—50 naulaa.

Siima (s. o. paksummasta aineesta tehty), pohjasta puupölikkään ulottuva osa on 10—12 syltä pitempi laskupaikanveden syvyyttä. Siima tehdään kaksinkertaisesta nelisäisestä puhtaaksi häkilöidystä venäläisestä hampusta. Siiman alin osa, »pohjasiima» (kuvio 8), joka ulottuu palloon asti, on syvempään veteen (30—40 syltä) laskettaessa harvoin niin paksu kuin sen yläosa, joka ulottuu pallosta pölikkään ja jota sanotaan mutkaksi, sillä pohjasiima painaa $\frac{1}{2}$ naulaa 10 sylen mitta, mutta mutka vain naulan 10 sama mitta. Rönnen seudulla, jossa siimat lasketaan 22—25 sylen veteen, käytetään samanlaista köyttä sekä pohjasiimaan että mutkaan, nimittäin sellaista, jota 10 sylen palanen painaa $\frac{3}{4}$ naulaa.

Pallon pitää vetää 2—3 litraa, syvillä kohdilla neljäkin litraa ilmaa. Kahden litran vetoiset pallot maksavat lasitehtaissa 33 äyriä kappale ja 3 litran vetoiset 40—45 äyriä kappale.

Pölikkä on 3×3 tuuman vahvuinen 3 jalkaa pitkä kuusipalikka.

Liipottimet valmistavat kalastajat itse saarnista tai koivusta.

Itse köysi, joka kulkee vaakasuorassa vedenpinnan mukaisesti on 24—36 syltä pitkä, kaksinker-taista puuvillalankaa (21 säistä, n:o 12); aikaisem-min käytettiin hamppulankaa.

Tapsit ovat noin 2 syltä pitkiä, hienosta kolmi-säisestä purjelangasta (Patent Zwirn) tehtyjä; pää-lauduksesta lähtevä tapsi on 3 säistä lankaa n:o 13, alilauduksesta lähtevä 3 säistä n:o 16.

Laudukset ovat korkista ja noin 4×5 tuuman suuruisia. Apulaudus on noin 1 1/4×1 1/4 tuumaa.

Lyijykiveksiä kalastajat useimmiten valavat itse; ne painavat noin 1/30 naulaa kappale.

Koukut ovat hiukan erilaisia. Varsin hyvä laji on esimerkiksi »Conger Hooks N:o 8/0.»

Siimat värjätään hiilitervalla, muu osa pyydystä kiiltotervalla.

Ennenkuin kävimme käsiksi ensimmäiseen köy-teen, olimme kokeneet erään silliverkon, joka on laskettu aivan siiman vierustaan. Täällä saadaan silliä silloin tällöin ja meidän olisi tarvinnut lisätä sillivarastoamme jotta olisi saatu riittävästi täkyjä. Verkko oli kuitenkin tällä kertaa aivan »musta.» Ryhdyimme sitten kokemaan siimoja toista toisen-jälkeen, tarkoin tähystellen pöliköitä. Nämähän olivat yhdessä jaksossa ulapalle päin, elleivät päälitse kulkeneet laivat olleet niitä paikaltaan muut-taneet taikka niiden asema muuttunut itse koen-

nassa. Silloin tällöin kaivattiin pölikkää, jonka joku höyrylaiva oli repäissyt irti.

Veneen miehistönä olevain kolmen kalastajan kesken on työ jaettu siten, että yksi heistä on 4 kyynärän pituisella, koukun tapaisella haalla valmiina tempaisemassa siiman pölikän läheisyydestä vetääkseen sitte siiman irtionaisen pään veneeseen ja ojentaakseen koukun toverilleen. Tämä on sillä välin pannut kuntoon sillin katkaisemalla purston vähän matkaa evän juuren alta ja puhkaisemalla hiukan suoliaukkoa, joten voi äkillisellä tempauksella poistaa suolen, joka vedetään pois siten aikaansaadusta aukosta. Silli pidetään nyt vasemmassa, hiukan koukistetussa kädessä, purston pää sormen päitä vasten, koukku pujotetaan oikealla kädellä purstosta käsin pitkin sillin pituutta vasem-malle puolelle nahan alle, niin että koukun kärki pistää ulos hiukan kalan keskikohtaan etupuolelta. Vääntämällä silliä puoli kerrosta ympäri pujotetaan koukun kärki kalan päähän hiukan alle vasemman silmän (kuvio 19). Koko toimitus tapahtuu tuossa tuokiossa. Jos koukussa on vanhaa täkyä, poiste-taan se tietysti ensin. Jos lohi on tarttunut koukkuun, niin silloin tietysti koko huomio kiinnitetään siihen, että kala saadaan kunnollisesti veneeseen. Hengissä oleva lohi riehuu hurjasti ja siimaa täy-tyy vetää veneeseen ja taas laskea ulos usean ker-ran, ennenkuin onnistutaan saamaan lohi niin li-kelle venettä, että siihen voidaan iskeä lyöntikou-kulla. Useimmiten on lohi kuitenkin kuollut, erit-täinkin jos on monta päivää kulunut siitä kun koukut viimeksi koettiin.

Joka päivä ei kuitenkaan voi päästä siimoja kokemaan. Talvisaika on myrskyinen ja päivät lyhyet. Jolleivät kalastajat sitä paitsi onnistu saa-maan tuoreita täkyjä, niin he monasti karttavat tuota pitkää matkaa, joka sitä paitsi usein huo-nosti palkitsee heidän ponnistuksensa. Kylmässä

vedessä, erittäinkin tuonnempana talvella, voi lohi pysyä pilaantumatta pitemmän aikaa.

Kun iso lohi on tarttunut koukkuun, näkee sen jo matkan päästä siitä, että pölikkä kohoaa pystysuorana vedestä. Herättää kalastajassa uutta rohkeutta ja hilpeätä mieltä kun 20—40 naulan painoinen lohi on onnellisesti saatu veneeseen. Hinta on useimmiten 1 kruunu 50 äyriä (noin 2 mk 10 penniä) naulalta, joten jokainen noista kolmesta kalastajasta saa tuntevan hyödyn saalista.

Kaikki yllätykset eivät kuitenkaan ole miellyttävää laatua. Usein ovat ohi kulkeneiden höyrylaivain potkurit repäisseet pois pölikän ja missä siima sitten on, se jää useimmiten ainiaaksi selvittämättä. Virtakin sotkee köysiä jonkun verran. Kiusallisinta kuitenkin on, kun koukussa näkee ainoastaan ison lohien pään jätteenä hylkeen ateriasta.

Peräsimessä istuvalla kalastajalla ei ole helppoin tehtävä. Hänen täytyy osata ohjata hyvin, sillä koennan aikana ovat purjeet ylhäällä. Ainoastaan kun iso lohi on tarttunut koukkuun, lasketaan vokka ja silloin noudatetaan mitä suurinta varovaisuutta.

Viimeinen siima on nyt koettu. Olemme panneet tuoreen sillin niin moneen koukkuun kuin sillejä on riittänyt. Kaunis lohi veneessä suuntaamme Rönneä kohti. Eväslaukku otetaan esiin ja myöhemmin sytytetään piiput. Illan hämärtäessä saan hetkisen tarinoida kalastajain kanssa, jotka kertovat muinaisajoista, jolloin Bornholman lohikalastus oli paljon antoisampaa. Silloin saattoi lohienpyyntiä koukuilla jatkaa juhannuksen seutuville, sen sijaan että pyydykset nyt poistetaan maalisi—huhtikuussa.

Kalasta pöytästä!

